

سیدنی آی. لاندو

فرهنگ‌ها

فن و هنر فرهنگ‌نویسی

ویراست دوم

دور دوم

تعبیر

ترجمه

محمد رضا افضلی، مجید ملکان

ستاره

تهران ۱۳۹۹

- سرشناسه: لاندو، سیدنی آی. ۱۹۳۳-م.
- عنوان و نام پدیدآور: Landau, Sidney I.
- وضعیت ویراسته: هنرنگارن و هنر فرهنگ‌نویسی / سیدنی آی. لاندو؛ ترجمه فرهاد قربان‌زاده، سعید رفسنجان‌نژاد.
- مشخصات نشر: تهران: آب بهار، ۱۳۹۰.
- مشخصات ظاهری: ص.
- فروست: کتاب بهار؛ ۱۵-۱۳۹۰؛ ج ۱؛ ۴۶-۴۸. فرهنگ‌نویسی؛ ۸.
- شابک: ج. ۱: ۵-۴-۹۶۸۳۳-۶۰۰-۹۷۸-۶۲۲-۷۰۶۷۱۱-۸-۲. قاپا
- وضعیت فهرست‌نویسی: فابا
- یادداشت: عنوان اصلی: Dictionaries: the art and craft of lexicography, 2nd, ed 2001.
- یادداشت: مترجمان دفتر دوم: محمدرضا الفضلی (۱۳۳۱-). - ملک‌ان (۱۳۳۶-).
- یادداشت: ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۹) (فیبا).
- یادداشت: واژه‌نامه.
- یادداشت: کتاب‌نامه. ص. [۱۰۵]-۱۰۶.
- یادداشت: نمایه.
- مندرجات: ج. ۱. پیکره در فرهنگ‌نویسی. - ج. ۲. تعریف.
- عنوان دیگر: فن و هنر فرهنگ‌نویسی.
- موضوع: واژه‌نامه‌نویسی
- موضوع: Lexicography
- موضوع: دایرةالمعارف‌ها و واژه‌نامه‌ها -- تاریخ و نقد.
- موضوع: Encyclopedias and dictionaries - - History and criticism
- شناسه افزوده: قربان‌زاده، فرهاد، ۱۳۶۳-، مترجم.
- شناسه افزوده: رفسنجان‌نژاد، سعید، ۱۳۶۱-، مترجم.
- رده‌بندی کنگره: P۳۲۷/ ج۲ ف ۴ ۱۳۹۶
- رده‌بندی دیویی: ۴۱۳/۰۲۸
- شماره کتاب‌شناسی ملی: ۴۷۲۲۸۲۸

این کتاب ترجمه‌ای است از

Sidney I. Landau, *DICTIONARIES: The Art and Craft of Lexicography*

Second Edition

Chapter 4: Definition

Cambridge University Press, 2001

ترجمه

تهران: خیابان بهار، کوچه حمید صدیق، شماره ۲۵، واحد ۶ (تلفن: ۷۷ ۵۲ ۴۷ ۸۱)

سیدنی آی. لاندو

فرهنگ‌ها: فن و هنر فردگ‌نویسی

ویراست دوم

دفتر دوم: تعریف

ترجمه محمدرضا افضل، مجید ملکان

چاپ اول ۱۳۹۹

شمارگان ۳۰۰

صفحه‌آرایی: دریاچه کتاب

طراح جلد: پاشا دارابی

چاپ و صحافی: پردیس دانش

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ و مخصوص کتاب بهار است

کتاب بهار (0912 122 6008, @Ketabe_Bahar, ketabebaharpub94@gmail.com)

مرکز بخش: پیام امروز (۶۵ ۳۵ ۴۸ ۶۶)، صدای معاصر (۸۲ ۸۵ ۹۷ ۶۶)

فهرست

یادداشت ترجمان	نه
تعریف	۱
انواع معنی	۳
اصول تعریف	۶
اجتناب از دور	۷
تعریف تمام واژه‌های به کار رفته در تعریف‌ها	۱۱
تعریف واژه مدخل	۱۴
روش درست تعریف‌نویسی	۱۵
اولویت دادن به جوهر معنا	۱۵
جانشین‌پذیری	۱۶
نمایش نقش دستوری	۲۰
سادگی	۲۰
ایجاز	۲۵
پرهیز از ابهام	۲۶
تعریف به کمک نقش دستوری	۲۶
اسم	۲۶
صفت	۲۸
فعل	۲۹
سایر مقوله‌های دستوری	۳۵

- ۳۷ شیوه‌های بدیع تعریف
- ۴۳ راهبردهای تعریف‌نویسی
- ۴۸ تعریف اصطلاحات فنی
- ۵۳ پرونده شاهد
- ۵۶ پیکره زبانی الکترونیکی و تفاوت آن با پرونده شاهد
- ۵۷ گردآوری شاهدها
- ۶۳ ابدها و نبایدهای شاهدنویسی
- ۶۵ تعریف براساس شاهد
- ۶۷ چه چیزهایی را باید در فرهنگ آورد
- ۷۱ پرونده شاهد چه فایده‌ای دارد؟
- ۷۴ مثال‌های روشنگر
- ۸۰ تعریف اسم
- ۸۲ سایر منابع تعریف
- ۸۷ واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
- ۸۹ واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
- ۹۱ نمایه

یادداشت مترجمان

کتاب حاضر ترجمه فصل ۴ از ویراست دوم کتاب فرهنگ‌ها: فن و هنر فرهنگ‌نویسی، تألیف سیدنی لاندو، است. لاندو «یکی از معتبرترین صاحب‌نظران فرهنگ‌نویسی آمریکایی» دانسته‌اند. برای نشان دادن اهمیت این کتاب، خوب است نقل‌قولی از هانس لیندکوئیست^۱، زبان‌شناس نامدار سوئدی، بیاوریم. وی در نقد خود بر ویراست اول این کتاب نوشت:

زبان‌شناسان حرفه‌ای عموماً از فرهنگ‌نویسی پرهیز کرده‌اند، چون آن را امری هراس‌انگیز عادی یافته‌اند. وقتی هم به این کار پرداخته‌اند، نتیجه (جز چند مورد استثنایی مانند راهنمای فرهنگ‌نویسی، اثر یادماندنی زگوستا^۲) چندان رضایت‌بخش نبوده است. غالب دانشگاهیان تجربه عملی لازم برای قابل اجرا کردن پیشنهادات خود را ندارند و در مقابل ویراستاران فرهنگ‌ها هم آن‌قدر بر زبان گرم جمع‌آوری لغات و تعریف است که وقت به تفصیل نوشتن از فن خود را ندارند.

حال لاندو، ویراستار ارشد چند فرهنگ، وقت گذاشته است و اولین کتاب جامع در زمینه تألیف فرهنگ را به زبان انگلیسی نوشته است. پشتیبان او در این کار تجربه وسیع انتشار فرهنگ، آشنایی جامع با تاریخچه فرهنگ‌ها، آشنایی کافی با جنبه‌های مرتبط زبان‌شناسی (از جمله معنی‌شناسی و جامعه‌شناسی زبان)، عقل سلیم (مهم‌ترین کیفیت فرهنگ‌نویس)، و سبک نگارشی روشن و گاه طنزآمیز است.

با همه تلاش‌های گران‌قدر سه دهه اخیر در زمینه دانش فرهنگ‌نویسی، هنوز کتاب مستقلی

1. Hans Lindquist (1985), *Language*, 61(3), p. 710.

2. *Manual of Lexicography*, by L. Zgusta

در زمینهٔ بایدها و نبایدهای تعریف در فرهنگ یک‌زبانه وجود ندارد.^۱ مترجمان ترجمهٔ فصل چهار کتاب لاندو را گامی برای جبران نقیصه می‌بینند و امیدوارند روزی بتوان مشابه این فصل را با استفاده از مثال‌ها و تجربیات فرهنگ‌نویسی فارسی تألیف کرد.

فکر ترجمهٔ این فصل در اواخر دههٔ ۱۳۷۰ مطرح شد و همان زمان قراردادی برای انتشار آن با انتشارات فرهنگان منعقد شد. گردش زمانه ترجمه و انتشار این اثر را دو دهه به تعویق انداخت و اگر حسن نظر و پیگیری دوست عزیزمان آقای احمد خندان، مدیر محترم انتشارات کتاب بهار، نبود باز هم به ثمر نمی‌رسید. مترجمان یکدلانه از ایشان سپاسگزارند. برخی مثال‌های فارسی اضافه شده به ترجمه از شیوه‌نامهٔ لغت‌نامهٔ بزرگ فارسی (مؤسسهٔ لغت‌نامهٔ دهخدا) برگرفته شده که به این همکار ارجمند خانم مریم میرشمسی، تنظیم‌کنندهٔ این شیوه‌نامه، در اختیار ما قرار گرفت. از این بابت از ایشان متشکریم.

محمدرضا افضلی

مجید ملکان

دی‌ماه ۱۳۹۸

۱. البته برخی پژوهشگران در زمینهٔ تعریف برخی ادات سخن مقالات مفید و ارزشمندی نوشته‌اند (از جمله مقالات خانم فربا قطره در تعریف قید و صفت در مجلهٔ فرهنگ‌نویسی).